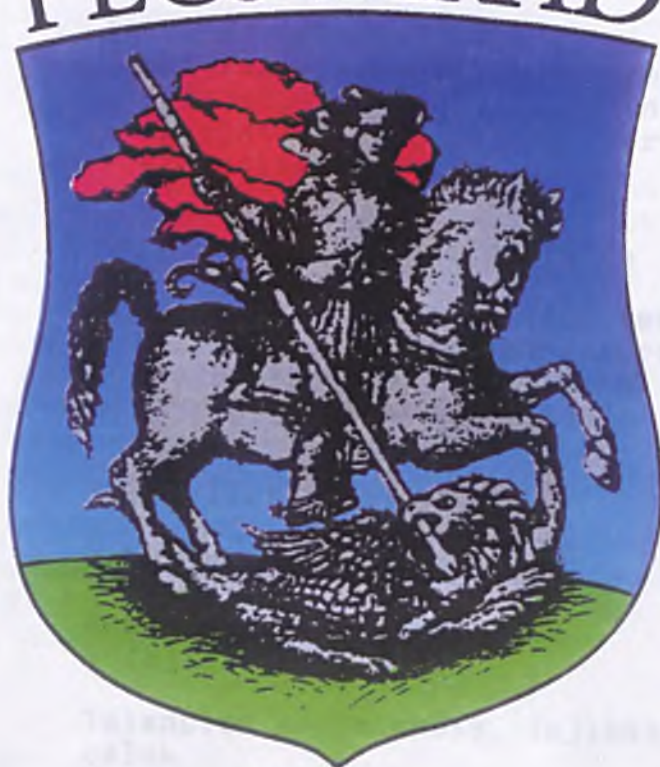

P A L Y A Z A T

PÉCSVÁRAD

NAGYKÖZSÉG VÁROSSÁ VALÁSÁHOZ

TARTALOMJEGYZÉK

I.	A község bemutatása - a község múltja	1 old.
II.	Népesség, társadalmi szerkezet, foglalkoztatottság	6.
III.	Gazdasági élet - gazdálkodó szervezetek bemutatása	7.
IV.	Intézményhálózat - oktatási, kulturális intézmények - egészségügyi, kulturális intézmények - igazgatási, rendészeti szervek - szolgáltató szervek	10.
V.	Kereskedelem és szolgáltatás	15.
VI.	Idegenforgalom, szabadidős lehetőségek - üdülés, idegenforgalom, turisztika - egyéb programok, látnivalók - sportolási lehetőségek	16.
VII.	Közműellátottság	19.
VIII.	A község kulturális élete	21.
IX.	Önkormányzati gazdálkodás - fejlesztések	25.
X.	Település megjelenése, fejlesztési célok - település történeti kialakulása - fejlesztési célok	27.
XI.	A térségi szerepkör összegezése	30.

Mellékletek:

Térképi elhelyezkedés
Kelet-Mecsek tájvédelmi körzet vázlata
Műemlékek és műemlék jellegű épületek jegyzéke
Régészeti lelőhelyek jegyzéke
Forrás anyag
Szellemi élet
Képviselőtestületi határozat
Fénykép anyag

I.

A község bemutatása

Pécsvárad Baranya megye központi részén, a Zengő aljában, Pécstől 18 km. távolságra, a 6-os /Budapest-Pécs-Baracs/ főközlekedési út, illetve a Pécs-Bátaszék vasútvonal mentén fekszik.

1970 óta nagyközség. Népeségyszáma 4092 fő. Kistérségi központ, 11 települést vonz mintegy 12 ezer fő lakossal.

Kisebb közlekedési csomópont, " átszállóhely " a környező húsz település részére Pécs, illetve a városkörnyéki igazgatási rend kialakítása óta Komló vonatkozásában is.

A község mai szerepköre, központi jellege a régmúltban gyökerzik, ugyanis Pécsvárad ezer esztendeje szerves központja egy kisebb tájegységnek, a Kelet-Mecseknek.

Pécsvárad 1333-tól 1871-ig, majdnem 540 évig város, illetve mezőváros volt és járási székhely. Jelenleg körjegyzőségi székhelye 6 községnek / Pécsvárad, Apátvarasd, Erdősmecke, Lovászhetény, Martonfa, Zengővárkony/.

A község múltja:

Pécsváradot a Szent István által 1000-ben alapított bencés monostor tette annak idején országos jelentőségű állam és egyházszervezési központtá. E szerepe révén lett város.

Városi életről 1258-ból vannak írásos adatok.

Civitasként 1333-ban említik először. A török után mezőváros. Ezt a jogállását 1871-ben elveszti, de 1849-től 1966-ig járási székhely, s ezzel egyben kisvárosi funkciókat is betölt.

Pécsváradon fejedelmi udvarház és két templom állott a mai vár területén már Géza fejedelem korában. Ezt a fejedelmi, később királyi birtokot adta át az 1000. évben István király a bencés rendnek két piac jogával és mintegy 40 falu birtoklásával együtt.

A monostor feladata a déli országrész állam- és egyházszervezése volt. Ezzel az alapítással kialakult hazánk első ismert

középkori nagybirtoka, melynek központja Pécsvárad volt. A monostorban folyó hiteleshelyi, azaz közjegyzői működésre 1258-ból származó adat szerint az itteni szabad polgárok pereskednek az apát földesúrral függetlenségük érdekében. Elérik, hogy külön városi biróval, esküdtjeikkel és önkormányzattal irányítsák életüket. Pécsvárad két piacának váma azonban továbbra is az apaté marad. E két piac mintegy 30-40 kilométer sugarú körből vonzotta az iparosokat, kereskedőket.

Helyben is jelentős számban éltek iparosok, kereskedők, vállalkozók a középkorban. Szent István alapítólevele vasas, kovács, kádár, esztergályos, pék, fazekas, timár, ötvös, ács, molnár szolganépeket említi a monostor népei között. A felső piac körül / ma Kossuth tér / jelennek meg az első polgárházak: szabó, szijgyártó, bognár, varga, molnár kovács, pék, lakosokról szólnak a XIV. századtól az oklevelek.

Megjelenik ekkortól a kereskedő-vállalkozó, aki szőlők vásárlásával, malombérletekkel szaporítja vagyonát. A szőlőkultúra napjainkig, a vizimolnárság a közelmúltig fennmaradt Pécsváradon.

Pechwarad - 1316-ban Anjou Károly Róbert keltezi így egy levelét a Pécsvárad melletti mezőn. Warad = vár/acska/, kis vár: 1212-ben írják le először egy peres iratban.

Az önálló helynév arra is utal, hogy monostor körül egységsültek a Csigerkútja, Gyulakútja /Királygát/ Váralja, /Mosó, Vár utca/ körül levő kis települések. Ezek egyesüléséből születik meg Pécsvárad.

A török hódoltság idején Pécsvárad az 5 baranyai náhie /birósági székhely/ egyike. A virágzó középkori város azonban a török időkben lehanyaglik. Templomai, monostora romokban állnak, népe megfogyatkozott. 1696-ban 18 / 12 magyar, 4 szerb és 2 német / családot irnak össze az adószedők.

A magyarok közül a Bóna, Dékány, Király, Szép, Szabó, és Kis családok leszármazottai ma is itt élnek Pécsváradon és környékén. A magyarság a török időkben veszi fel a kálvin vallást.

1689-től a pécsvárad apát megkezdi a németek betelepítését, a tömeges betelepítések azonban 1711-1721 között zajlanak. A pécsvárad németiség katolikus vallású. Ma a népesség mintegy 40 %-át teszik ki.

A török után a pécsvárad apátok újraszervezik a szentistváni nagybirtokot. Bár szerzetesek ide többé nem költöznek vissza, a pécsvárad apáti címet az egyház a mai napig adományozza. Jelenlegi viselője Mott János pécsvárad címetes apát plébános.

A nagybirtokot Mária Terézia 1778-ban közalapítványi uradalommá alakítja. Célvagyon lesz, feladata a budai egyetem fenntartása.

Mint kincstári birtokot példaszerű jobbágyvédő politika, korszerű technológia jellemzi, így Pécsvárad dinamikusabban fejlődik, mint környezete.

A pécsváradai uradalom egyike a történelmi Magyarország 5 fő-tiszti kerületének. Az uradalom tisztviselőinek házakat épít a város területén / ma is állnak a XVIII. századból való erdészházak, a volt Arany Ló fogadó. /A hiteleshely 1778-ig működik a várban. 1848-ig itt van az úriszék, a földesúri törvényszék.

1793-tól fogva Pécsvárad egyszersmind katonai állomáshely, ahol laktanya és kórház van a Hardegg vasas lovasok számára. Épületeik ma is állnak. / A volt Mezőgép és a Kollégium épületei és telkei, valamint a volt mozi./

1828-ban 10 mezőváros van Baranyában, vásártéri jog és önkormányzatiság különbözteti meg a falvaktól. Egy központi rendelet 1871-ben szünteti meg a települések mezővárosi rangját.

1848 május 5-én megszűnnek az úriszékek, három törvényszéket alakítanak ki Pécsen, Pécsváradon és Siklóson. Az 1848 júniusi népképviselői választások alkalmával alakul Pécsváradon is önálló választókerület 21 faluval. Ekkor Pécsvárad - mezőváros ügyvédje Hegedűs Imre személyében - országgyűlési képviselőt választ.

Baranya új, hetedik járása alakul meg nagyjából e választókerület területén 1849 októberében.

1857-ben felépül az Új Városháza, ahová 25 éves szünet után most ismét visszaköltözik a közigazgatás.

A mezőváros központja a múlt század végén már teljességgel azonos a maival. Az 1890-es évek közepén a katonaság végleg eltávozik Pécsváradról, emeletes kaszárnyájukba kerül a Járásbiróság.

Megépül a Pécs-Bátaszéki vasútvonal, 1912-ben indul a személyszállítás. Felélénkül a gazdasági élet: 1910-ben megalakul a Pécsváradai Takarékpénztár. 1911-ben a helyi és környékbeli tejtermelésre alapozva Fleischer Lipótné sajtgyárat alapít: saját kezelésű üzlethálózatuk volt Budapesten, szállítottak Belgiumba, Angliába, Német-, Olasz- és Franciaországba.

A helyi adottságokra ilyen szerencsésen épülő, ilyen súlyú üzem azóta sem létesült Pécsváradon. A sajtüzem az államosítás után, az ötvenes években sorvadt el.

A legnépesebb iparos céh, a molnárság évszázadokon keresztül, 1948-ig mintegy 25 vizimalmot működtet Pécsváradon. Hagyományaik, sajátos ünnepi szokásaik határozták meg közösségüket. 1919-ben modernizálnak, részvénytársaságként létesítik a műalmot, amely a mai napig fennáll. 1888-ban alakul meg a céhrendszer megszűnése után az Iparos Olvasókör, a ma is működő Ipartestület jogelődje.

Az iparosság mellett az 1890-ben megalakult Tűzoltótestület határozta meg leginkább a hely társadalmi életét: bálók, színelőadások, seregszemlék, versenyek jelentették a társas alkalmakat. A helyi értelmiség az Arany Ló vendéglőben /mai Könyvtár/ lévő úri kaszinóban találkozott, és vezetőként, védnökként jelen volt a fent említett polgári egyesületekben, s azok programjain.

1934-ben Pécsvárad lakóinak száma 2760: 90 iparos dolgozott a településen. Volt gőztéglyagyár, benzintöltőállomás, 3 fakereskedés, gőzmalom, mészégető, 4 mészáros, 20 kereskedő. Élénk társadalmi élet zajlott a 7 egyesületben.

Mindkét világháború pusztításai megkimélték a települést, de 72 pécsváradai esik el katonaként az első világháborúban. 1918 őszétől Pécsvárad is az antant szerb megszállás alá kerül 1921 augusztusáig - a megszállás után a helyi szerbség Jugoszláviába távozik, szinte eltűnik Pécsváradról, s az etnikai összetétel így némileg módosul.

1945 után Pécsvárad népe, társadalma alapvetően átrendeződik, kicserélődik. Mintegy 180 katonai és polgári személy veszteti életét a háborúban és a deportálásokban. Néhány kivétellel a teljes helyi zsidóság.

1944 karácsonyán viszik oroszországi munkaszolgálatra a helyi sváb fiatalokat, főként nőket. 1946 tavaszán 86 polgárt minősítenek volksbundistának, 36 házat, 449 kh. földet vesznek el tőlük - ugyanekkor 134 család igényel összesen 395 kh. földet, Délvidékről, az Alföldről, 1947-ben a Felvidékről érkező magyar családok.

1949-ben alakít tsz-t 30 új gazda. Ebben az időben szerveződik a Gépállomás és alakul meg a Driesz - puszta államosításával a Szilágypusztai Állami Gazdaság. 1953-ban 22 gazda kerül kuláklislistára.

Az államosítások, az ipar, a kereskedelem szövetkezetesítése korábban sem települ Pécsváradra a helytől idegen vagy környezetszennyező ipari tevékenység. Így aránylag sikerül megőrizni a hely hagyományait: gyümölcstermesztés, szőlőművelés, iparűzés, erdőgazdálkodás, idegenforgalom. Az 1953-ban megépülő 6-os út korszerű összeköttetést létesít Péccsel és a fővárossal.

A község keleti határában új családi házas településrész alakult ki az ötvenes évek végétől napjainkig - Pécsvárad történelmi településrésze ugyanakkor érintetlen maradt. Az új negyedet elsősorban a környező falvakból betelepülő családok alakították ki. Betelepülésük, amely a közigazgatás központosításának volt következménye, mostanra leállt.

1962-ben gimnázium nyílik Pécsváradon, 1964-ben elkészül új épülete - 1975-ben azonban megszüntetik. Művelődési központ épül, amely 1966-76 között Kígyós Sándor szobrászművész vezetésével jelentős szellemi központtá válik. 1958-ban megnyílik a vár egy része, restaurálják a X. századi altemplomot, 1967-ben megkezdődik a vár teljes feltárása, amely 1988-ra, a Szent István-évre fejeződik be.

A pécsváradai járás megszüntével a körzetet a pécsi járáshoz csatolják 1966-ban. Egyúttal a Pécsváradai Közös Tanács igazgatása alá vonják Zengővárkony, Nagypall, Lovászhetény, Pusztakisfalva, Apátvarasd és Martonfa községeket.

1970 július 1-én nyilvánítják nagyközséggé Pécsváradot. 1978-ban, a pécsi járás megszüntével Pécsvárad a komlói járáshoz, majd Komló városkörnyékhez kerül - egy nagymúltú település egy mesterségesen felpumpált iparvároshoz, amihez a közlekedés is teljesen megoldatlan.

A sorozatos leépítések ellenére megmaradt Pécsvárad központi tudata.

1981-ben megalakul a Pécsváradai Várbaráti Kör a helyi emlékek, hagyományok ápolására. 1988-ban százéves a helyi iparosság szervezete. 1990-ben az Önkéntes Tűzoltótestület emlékezik fennállásának 100. évfordulójára. A helyi sportegyesület hagyományai a két háború közti időre nyúlnak vissza.

1992 májusában az önkormányzat ismét helyreállítja Pécsvárad újkori mezővárosi címerét, amely Sárkányölő Szent Györgyöt ábrázolja. " Pécsváradért " néven alapítványt tesz közös célok finanszírozására. 1992. szeptember 1-én újraindul a gimnáziumi oktatás. 1992. szeptember 14-ei ülésén az önkormányzati testület úgy határoz, megteszi a várossá válással kapcsolatos lépéseket. 1.

II.

Népesség, társadalmi szerkezet, foglalkoztatottság

1./ Népesség

Pécsvárad területe 3602 ha, ebből a központi belterület

287 ha, az egyéb belterület 14 ha.

Állandó népessége 4092 fő, lakónépessége 4086 fő.

A település népességszáma az 1960-1970-1980 évi népszámlálási adatok szerint 3393, 3672 és 3893 állandó lakos.

A község állandó lakosainak száma tehát az eltelte 30 év során 20 %-al nőtt. A növekedés főként azokban az években volt számottevő, amikor a társközségekből nagyobbarányú volt a beköltözés.

Miután ez az elvándorlás - ezen községek kisebb- nagyobb fejlesztései hatására / óvodai, iskolai ellátás, út- és vízhálózat építés, stb./, lassult illetve megállt, Pécsvárad lakosság száma is inkább stagnál.

A nagyközségbe bejáró tanulókkal, munkavállalókkal és a vásárlókkal a napi népesség átlaga meghaladja a 6000 főt, a nyári idényben a Dombay-tó és üdülőterület forgalmával pedig egy-egy hétvégén megduplázódik a település népessége.

Az állandó népesség 57 %-a munkaképes korú /2337 fő/, a helyben lakó aktív keresők száma 1975 fő /43.87 %/, az inaktív keresők aránya 22.82 % /934 fő/, és az eltartottak száma 1363 fő, az állandó lakosok 33.31 %-a.

A helyben lakó aktív keresők / foglalkoztatottak / szektor szerinti megoszlása:

- iparban és építőiparban	36.5 %
- mező- és erdőgazdaságban	18.8 %
- kereskedelemben	13.7 %
- közlekedés és hírközlésben	7.2 %
- vízgazdálkodásban	1.1 %
- nem anyagi ágazatokban	22.7 %

A felnőttkorú népesség 26 %-a középfokú iskolai végzettséggel rendelkezik, míg a 25 éven felülieknek 8.2 %-a a felsőfokú tanintézeti végzettséggel bír.

A lakások száma 1396 db. ebből két szobás 342 db. három és több-szobás 925 db.

2./ Foglalkoztatottság

A pécsváradai járás megszűnése után, a járási szervek és hivatalok elvonulásával Pécsvárad ingavándorlási egyenlege negatív volt.

1970-ben azonban már az arány megváltozott és jelenleg is az eredmény pozitív:

	1970-ben		1992-ben
bejárók száma	577 fő		803 fő
eljárók száma	470 fő		578 fő
<hr/>			
Egyenleg	+ 107 fő	+	225 fő

A táblázatból kitűnik, hogy a munkahelyek száma is emelkedett és ennek következtében a pozitív vándorlási egyenleg megkétszereződött, így jelenleg 11.5 %-al több a helyben dolgozók száma, mint a helyben lakó aktív keresőké.

A munkanélküliek száma 1992 végén 217 fő volt.

A nagyközségbe bejáró napi ingázók aránya a helyben foglalkoztatottakhoz mérten 41.2 %. A bejáró tanulók száma 380 fő, az itt elhelyezett kollégiumi tanulók száma pedig 230 fő.

III.

Gazdasági élet

Pécsváradon kifejezetten nagylétszámú, ezer vagy ennél is több fő részére munkát biztosító munkahely, gazdasági egység sohasem volt.

A községet elkerülte a mesterséges ipartelepítés, a városi kitelepülési hullám, így a "helyi eredetű" munkanélküliség is lényegesen kevesebb, mint ott, ahol egy-egy nagyüzemre, fővárosi fióközemre épült a foglalkoztatottság.

Pécsváradra inkább a több, nőket is foglalkoztató, de alacsony létszámú gazdálkodó, termelő szervezet a jellemző.

A település foglalkozási szerkezetének elemzése szerint a gazdaság 3 fő ágazatra támaszkodik.

- az ipar és építőipar
- az agrárgazdaság / mező- és erdőgazdaság/
- kereskedelem és szolgáltatás, továbbá a foglalkoztatottság szempontjából igen jelentős a nem anyagi ágazat szerepe is

Az egyes munkahelyek közül a legjelentősebb, a vonzáskörzetbe

tartozó települések számára is foglalkoztatást, illetve el-
látást biztosítók az alábbiak:

Az Építőipari Kiszövetkezet 190 fős dolgozói létszámmal,
évi 180 milliós árbevételt produkál.

Mozaiklap üzemük az ország egész területére szállít, hordó-
it többek között francia, osztrák, olasz cégek vásárolják,
valamint Irakba is szállítottak.

Mecseknádasdon külön telepe, kőfaragó sírkőkészítő üzemük
van. Dolgozóik 13 községből járnak be.

A MECSEKKŰ Kft pécsváradi homokbányája 24 ha. területen
porcelán- és üvegyárak részére / Pécs, Orosháza, Újkígyós,
Hódmezővásárhely, Budapest/, valamint a környék építkezői-
nek termeli ki a homokot, 23 állandó foglalkoztatottal, a-
kik 7 településről járnak be dolgozni.

A Kesztyűvarróüzem 25 fős létszámmal dolgozik, a környék 4
községéből járnak be a dolgozók és kiterjedt bedolgozó háló-
zata van több településen. Évente mintegy 25 ezer pár kesz-
tyűt készítenek el.

A METALMAS Kft /volt Mezőgép gyáregység/ értékesítés alatt
áll, jelenleg már csak 20 fős létszámmal az általuk korábban
gyártott és terjesztett Carborobot kazánok szervizszolgálda-
tását látják el a Dél-Dunántúlon.

Az Önkormányzat Építőipari Telepe /volt költségvetési üzem /
55 fős létszámával 8 településről foglalkoztatja dolgozóit.
Éves árbevétele 30 millió. Az építőipari tevékenység és kom-
munális szolgáltatás mellett gatter- és faüzeme exportszálli-
tásokat is végez. Szemétszállítást a körjegyzőséghez tartozó
községeken kívül Mecseknádasd és Hidas, valamint Ófalu, Óbánya
községekben végez még.

A MEZÉP Kft létszáma 56 fő, dolgozóik 16 településről járnak
be. Főként Pécssett, de a megyén kívül is dolgoznak. Tevékeny-
ségi körükbe mezőgazdasági és ipari nagykereskedelem, műszaki
kiskereskedelem, vendéglátó, autójavító, mezőgazdasági kigép-
szerelő tevékenység tartozik, továbbá építőipari, asztalos, la-
katos munkát végeznek. Itt működik a Citroen garanciális szer-
vizszolgálat is.

A Pécsváradi Sütőüzem 25 községbe szállítja termékeit, ami na-
pi 32-34 féle sütőipari áru- és süteményfajta. RT-vé alakulása
folyamatban van. Éves termelési értékük 35 millió. Dolgozói
9 községből járnak be, létszámuk 36 fő.

Az ARANYCIPÓ Kft 20 fős dolgozói létszáma 6 községből adódik.
Pécs és Bonyhádon kívül Baranya és Tolna megye 54 kiskereske-
delmi egységébe szállítják kenyér- és péksütemény áruikat,

továbbá építőipari és nagykereskedelmi tevékenységet is végeznek.

A BUDATEJ-SCHÖLLER CÉG itt épített hűtőháza 12 hűtőkamionnal 4 megyére terít jégkrémfélésegeket.

A Pécsváradi Állami Gazdaság és melléküzemágai 190 főt foglalkoztat három telephelyen a /majorban/ és dolgozói 17 környező településről járnak be.

A gazdaság 4002 ha. területen gazdálkodik, éves termelési értéke 400 millió.

A három telephelyből Pécsváradon / Szilágypusztán / van a gépműhely és szervizállomás, ahol magángépjárművek vizsgálata, zöldkártya kiadása is folyik, továbbá itt üzemel a napi 60 db-os sertésvágóhid és a húszem, ahol naponta 4-500 kiló töltelékárut állítanak elő, valamint itt van a központi iroda.

Ugyancsak Pécsváradon, a csokoládépusztai majorban van a Dél-Dunántúlt ellátó takarmánykeverő és szárítóüzem, valamint a gazdaság sertéstelepe / 1500 db. koca, 32 ezer malac és 16 ezer hizó férőhellyel /, végül Lovászhetény községben egy 95 ezer darabos májkacsa-nevelő telepük van.

A gazdaság húszeme több megyét lát el, valamint a fővárosba is szállítanak árut.

Földterületei kiterjednek a már említett településen kívül Mecseknádasd, Hidas, Berkesd, Hosszúhetény önkormányzatok területére is, így itt is jelentős a foglalkoztatási szerepe.

A Zengőalja Mg.Szolgáltató Szövetkezetnek 295 tagja, illetve 155 aktív dolgozója van. Éves árbevételük 160 millió. A hagyományos állattenyésztés és növénytermelés mellett ipari tevékenységük a homokbánya üzemeltetése, valamint munkásbesztyűvarró üzemük van, elsősorban nők foglalkoztatására.

A szövetkezet hat község területén működik, illetve gazdálkodik.

A MEFAG Pécsváradi Erdészetében összesen 30 községből 130 főt foglalkoztatnak.

A gazdaság termelési értéke évi 220 millió, összes területük 8660 ha, amely 18 község határában terül el és mindez 13 erdészkerületre, valamint 3 vadászterületre tagozódik. A gazdaság látja el a környéket ipari és tűzifával.

A Pécsvárad és Vidéke ÁFÉSz működési területe 18 községre terjed ki. Szövetkezeti tagjainak száma 2380 fő, helyben foglalkoztatott aktív dolgozói 13 településről járnak be. Létszámuk 168 fő.

A szövetkezet éves árbevétele 500 millió, ebből csak a pécsváradi kereskedelmi egységek forgalma 370 millió ft.

Jelentős vonzáskörzeti igényeket elégít ki a pécsváradi Vil-lanymalom a Gabonaforgalmi tárház és az Agrokémiai telep, 35 fős összlétszámot foglalkoztatva.

A pécsváradi malom látja el a helyi, valamint a véméndi és komlói sütőüzemeket liszttel, a korpát pedig a környező tsz-ek, ÁFÉSZ-ek és a szederkényi takarmánykeverő üzem vásárolja fel. A Gabonatóroló és az agrokémiai telep Bogád, Hidas, Ká-toly, Szederkény termelőszövetkezeteivel áll üzleti kapcsolat-ban.

Ugyancsak vonzáskörzeti igényeket elégít ki /mintegy 15 köz-ségben / a MOL RT üzemanyagkútja és a helyi kisszövetkezet TÜZÉP és Építőanyag telepe is.

A település gazdasági bázisának jelentős megerősödését a magán, ipari- kereskedelmi és szolgáltató vállalkozásokban látjuk.

Már jelenleg is lift gyártó- és szerelő, valamint a műanyag-öntő BT-k mellett található könyvelői, ügynöki, ügyviteli BT és Kft is. Várhatóan néhány éven belül kialakul egy tehetősebb vállalkozói réteg, akiktől várható a foglalkoztatási lehetősé-gek bővülése is.

IV.

Intézményhálózat

A nagyközség, valamint a körjegyzőség szerint hozzátartozó hat település igényeinek kielégítése mellett, egyes középfokú intéz-mények ellátási területe meghaladja, túllépi a tágabb vonzáskör-zetet is, némely területen még a megyehatárt is /gimnázium, szak-munkásképzés/.

1./ Oktatás és művelődés

a./ Oktatási intézmények bemutatása:

A Szakmunkásképző Szakközépiskola és Gimnázium beiskolázási kör-zete három megye területére terjed ki. Az iskolának egy 40 fős leány és egy 200 fős vegyes kollégiuma, külön konyhája, ét-terme, tornaterme, pinceklubja, továbbá a tsz. majorban a gya-

korlati képzést szolgáló szállása és szolgálati lakása van, az un. gazdaasszony-képzésre pedig tankonyhát és tanvarrodát alakítottak ki az elmúlt évben.

Az önálló iskolai könyvtár állománya 9.100 kötet. A kollégiumban elhelyezett tanulók száma 150 fő, a tanulók megoszlása az alábbi: szakmunkásképzős 305 fő, szakközépiskolás 60 fő, gimnáziumba jár / a most indult I. osztályba/ 25 fő. Az intézmény alkalmazotti létszáma 76 fő, ebből tanár oktató és kollégiumi nevelő 40 fő.

A szakmunkásképzés keretében oktatott szakok: húsfeldolgozás, sütő /pék/, állattenyésztő és baromfihús-feldolgozó.

A Zeneiskola tanulóinak száma 150 fő, továbbá a mecseknádasdi kihelyezett tagozaton 54 fő tanul, így összlétszámuk 204 fő. Pedagógusok száma 10 fő, valamint egy ügyviteli alkalmazottat foglalkoztat az intézmény.

Az oktatott szakok, illetve hangszerek: zongora, vonós /hegedű, cselló/ fafúvós /furulya, klarinét, fuvola, fagott/ rézfúvós /trombita, tuba, harsona, tenor, bariton/, továbbá szolfézs és zeneóvoda.

Az iskolába a körjegyzőségi körzeten kívül további 8 községből járnak be a tanulók.

A növendékek és tanárok által adott évi 2-3 hangverseny és további 5-6 egyéb fellépés, műsor rendkívül látogatott nemcsak a pécsváradiak, hanem a környékbbeliek és a pécsi zenekedvelők részéről is. / zenés estek, koncertek a várudvaron stb./

Kodolányi János nevét viselő általános iskola három épületben helyezkedik el / 2 alsó- és 1 felsőtagozat./

Az iskolák tornaszobával, illetve tornateremmel és egy központi konyhával, étkezővel rendelkeznek.

A tanulói létszám 594 fő, ebből bejáró 160 fő. A tanulócsoportok száma 29, egy osztályteremre 20.4 tanuló jut.

A napközis ellátásban részesülők száma igen lecsökkent / 8 csoportban 180 fő /, a lehetőség ennél nagyobb, néhány éve 300 körül volt a számuk. Menzás étkezésben részesül még további 120 tanuló. Külön iskolai könyvtár áll a tanulók rendelkezésére 9400 kötettel.

Német nemzetiségi nyelvet tanul 320 diák, kéttannyelvű német oktatásban 73 tanuló vesz részt. Az iskola az angol nyelv oktatásának a bevezetését tervezi.

Az iskolába összesen 12 községből járnak be a tanulók. Az alkalmazotti létszám 75, ebből pedagógus 55 fő, valamennyi képeztett.

A Kisegítő Általános Iskola és Diákotthon ellátási körzete a megye egész területe. Beírt tanulóinak száma 77, ebből kolleágiumi elhelyezett 32 fő.

A foglalkoztató tagozaton 28 közepsúlyos értelmi fogyatékos gyermekkel foglalkoznak, a 29 fős kisegítő tagozaton a debil tanulókat részesítik képzésben, végül egy 20 fős speciális tagozaton a végzők játékkészítő betanított munkás és gombatermesztő szakképesítést kapnak.

Az intézmény 32 alkalmazottja / ebből pedagógus 16 fő / öt településről jár be.

A Napköziotthonos Óvodába a körzeten kívülről Szilágy, és Kékesd községekből is járnak gyermekek. A két épületben elhelyezett intézmény 200 személyes, a jelenlegi kihasználtság 81 % - os / 162 fő /.

A 7 községből bejáró alkalmazottak létszáma 34 fő, ebből óvodónő és logopédus 17 fő. Mindkét óvodában külön-külön konyha, étkezőhelyiség, valamint tornaszoba van.

Valamennyi óvodás német nemzeiségi nyelvi foglalkozásban részesül.

b./ Művelődési intézmények bemutatása:

A Fülep Lajos nevét viselő művelődési központ 1045 m². alapterületű épületében egy 400 főt befogadó színházterem, egy 80 fős kamaraterem van, valamint klubszobákkal, büfével, kiállítócsarnokkal és egy többcélú zsibongóval rendelkezik az intézmény, továbbá hozzátartozik egy szabadtéri színpad, lejtősre kiépített állóhelyes nézőtérrel.

Az intézménynek 4 főfoglalkozású népművelője, továbbá 3 kisegítő alkalmazottja és egy gépkocsivezetője van, valamint egy mikrobusszal rendelkezik.

A körzeti könyvtár legutolsó / húsz év előtti / besorolása C típus, de jelenleg az alapterülete, a könyvállománya a nyitvatartási idő, a gyermekszolgálat óraszám, valamint a nyújtott szolgáltatások alapján D típusnak megfelel.

A 372 m² alapterületen 31 ezer kötet áll a beírt 1200 olvasó rendelkezésére, továbbá 32 féle sajtótermék és hanganyag. A körzeten kívül ellátják könyvekkel és szakmai közreműködéssel az erzsébeti iskolát is.

A dolgozók létszáma 3 fő és 1 takarító.

Az egy lakosra jutó könyv 7.8 db, az év során kikölcsönzött kötetek száma 30 ezer db.

A Zengő mozi külön épületben, szélesvásznú 236 férőhelyes és évi 210 előadással üzemel.

Az amatőr művészeti csoportok: női kamarakórus, rézfúvós zenekar, népitáncscsoport, nemzetiségi gyermek csoport, "lakodalmi zenekar", ifjúsági fúvószenekar, gyermekkórus és zeneiskolai kamarazenekar.

Állandó kiállítások: Bali-szigeti festett szobrok, modern grafika, Kígyós-szoborkiállítás, valamint vártörténeti múzeum a várban, továbbá Platthy-képtár, Nemes-Nágel- emlékszoba; Elhelyezésre vár egy igen gazdag helytörténeti anyag / kézművesség, népviselet, régi Pécsvárad fotón és képeslapon/.

Egyesületi élet: Horgászegyesület, Sportegyesület, Tűzoltóegyesület, Egészséges életért egyesület, Német klub, Vadásztásaság 78 fős, 18 ha-on, Lakásszövetkezet 145 fős, 125 lakással és 87 db-os garázssorral, IPOSz 200 fős, Várbaráti Kör 200 fős, valamennyi bíróságilag bejegyzett ;

Két helyi újság és évi 14-15 alkalommal jelentkező Falutévé szolgálja a helyi hírközlést, a közösségi élet erősítését. :

A postán 1099 tv. előfizetőt és 2531 hirlap előfizetőt tartanak nyilván.

2./ Egészségügy és szociális ellátás

a./ Az egészségügyi ellátás az elmúlt évben kibővített új szárny elkészültével az Egészségügyi Központban történik. Az intézmény alapterülete 560 m² és hétvégi ügyeleti, valamint pihenőhelyiséggel, teakonyhával ellátott. Az ügyelet és egyes szakos ellátás a körzeten kívül, összesen 11 településre, 12 ezer lakosra terjed ki, ügyeleti gépkocsival, rádiótelefon kapcsolattal.

A községben 3 felnőtt, 1 gyermek, 1 iskolaorvosi, továbbá 2 fogorvosi körzet van, valamint 4 védőnő, 9 ápolónő illetve asszisztens, 3 orvosirnok és két kiségitő alkalmazott.

Szakellátás: fizioterápia, kislabor, fogröntgen, EKG, fül-orr-gége, szemész, nőgyógyász szakrendelés és gyógymasszázs. Jelenleg épül magánvállalkozásban egy természetgyógyász ambulancia és betegfektető.

A gyógyszertár 12 községre, 12 ezer főre biztosítja a gyógyszer-ellátás mellett a gyógyhatású készítmények forgalmazását is.

Magánvállalkozói szándék egy további gyógyszertár üzemeltetése, ahol a hagyományos ellátáson felül gyógyászati segédeszközöket, optikai eszközöket / szemüvegkeret, stb./ is árusítani terveznek.

b./ A szociális ellátást a Gondozási Központ végzi, ahol az alkalmazottak száma 12 főfoglalkozású és 5 tiszteletdíjas.

Az Öregek Klubjában 31 fő, a bentlakásos részleg 8 szobájában 13 fő nyert elhelyezést, továbbá 33 fő részesül házigondozásban és 65 fő szociális étkezésben.

3./ Egvéb intézmények

Az intézményi ellátottsághoz tartozik az intézményi Gondnokság / volt GAMESz/ 40 fős létszáma / kiegészítő, konyhai és 6 fős karbantartó részlegével./

A térségi feladatokat is ellátó szervek közt említendő a munkaügyi központ kihelyezett szolgálata, amely 20 község munkanélkülijeivel tart rendszeres kapcsolatot.

A helyi 15 fős rendőrállomás működési területe a körjegyzőségén kívül Hidas, Mecseknádasd és Hosszúhetény, illetve a hozzájuk tartozó, így összesen 13 község 15 ezer lakosára terjed ki.

Nagyjából ugyanezen körzetet látja el az ügyvédi és a körjegyzői iroda.

A földhivatal kihelyezett ügyfélszolgálata hasonló körzetet fog ellátni.

A körjegyzőségi körzeten túlterjedően, egy szélesebb vonzáskörzetű /kistérségi/ területet látnak el még az alábbi szolgáltatók:

DÉDÁSZ RT kirendeltsége, 40 községre, mintegy 300-350 km² területre, 21 fős alkalmazotti létszámmal ;

Vizmű kirendeltség 26 községre, 16 fős létszámmal ;

Kéményseprő és Tüzeléstechnikai Szolgáltató Vállalat Körzeti Kirendeltsége 45 községre, Pécs, Mohács, Komló, városkörnyéki községek egy jelentős részére, összesen 12 fős létszámmal ;

GELKA - szerviz szolgálat 14 községre ;

OTP-fiók 16 községre ;

Takarékszövetkezet - és HUNGÁRIA Biztosító 12 községre és a devizaszámla-kezelés bevezetésével körzete tovább nő ;

MATÁV telefonhálózat fenntartó üzeme 25 községre,

MÁV árufuvar felvétel 26 községre, MÁV pályafenntartás 4 telephellyel összesen 8, vasútállomással rendelkező településre terjed ki.

V.

Kereskedelem, szolgáltatás

Pécsvárad kereskedelmi ellátottsága, a különböző szakboltok és az egyre szaporodó magánvállalkozások révén kedvező. Az 1970 évi KSH kiadvány szerint a forgalmi adatok alapján a nagyközség ellátja a saját lakosságán felül annak további 2/3-át kitevő népességet is, vagyis a környező települések lakosságának jelentős hányadát.

A magánvállalkozások gyarapodásával a község ezen szerepköre tovább nőtt.

Jellemző adat, hogy a helyben lakó aktív keresők 13.7. %-a a kereskedelemben dolgozik, míg pld. Csurgó város vonatkozásában ez az arány 7.7 %.

Ugyancsak KSH adat, hogy az ezer lakosra jutó bolti alapterület a hasonló népességű városok 734 m²-es arányához képest Pécsváradon 1.043 m² / 1970-ben 464 m². volt. / a vendéglátóhelyi alapterület pedig 481 m² / 1970-ben 235 m² volt./

Az egy lakosra jutó kiskereskedelmi eladási forgalom a vendéglátó forgalommal együtt a KSH adata szerint 110.000 ft. volt, és ebből 66.5 % az iparcikk forgalom aránya, amely adatok megegyezők a hasonló nagyságú városok akkor átlagos adataival.

A helyi Vas-Műszaki Bolt, valamint a Házépítők Áruháza olyan ellátást kínál, hogy a közületi beszerzők a szomszédos megyékből is rendszeres vásárlói, megrendelői ezen egységeknek.

Az ANI-MI BT. által üzemeltetett DISCONTI Áruház élelmiszer, papír, vegyiáruval, valamint napi háztartási cikkekkel látja el a helyi lakosságon kívül a környék viszonteladóit.

Ugyancsak a nagyobb térség ellátását biztosítja a könyv, hang-lemez forgalmazással foglalkozó ÁGENS Kft Könyvesboltja, valamint az igen jól ellátott Sport- és játékbolt.

A VÁRAD Kft. Citroen autókereskedése, a mezőgazdasági kisgép. iparcikk üzlete a volt pécsváradai járás területéről vonza vásárlóit.

Az ÁFÉS által üzemeltetett ABC-Áruház évi 110 milliós forgalma jelzi, hogy a bőséges áruellátása szintén a legszélesebb térség igényeit elégíti ki.

A település idegenforgalmi jellegére és központi fekvésére alapozva az utóbbi két-három év során megtöbbszöröződött a

melegkonyhás vendéglátó egységek, éttermek száma és alapterülete.

Jelenleg is átadás előtt áll egy melegkonyhás étterem, de a Zengő és Gesztenyés. a Tanvacsárda és a Vár éttermek vendégfogadó helyiségeinek alapterülete 860 m² / a kiszolgáló és egyéb részek nélkül./

Az említetteken kívül további 4 italbolt, 9 büfé, 2 fagylatos; 1-1 kávéház és borozó látja el a helyi lakosságot és az idelátogatókat.

A nyitárusítási üzletek /illetve műhelyek / száma összesen 80 db. Ezek profil szerinti megoszlása: / nem teljes felsorolás/

vasműszaki, jármű 2, bútorbolt, illetve bútor árusítás 2 helyen, textil- és ruházati bolt 4, papír, játék - írószer 2, könyvesbolt, videotéka 3, házépítők boltja, TŰZÉP, pékárú, gyógynövénybolt és naturabolt 2, butik 4, barkácsbolt, élelmiszerüzlet 6, ABC áruház 1, virágüzlet / koszorú/ 5, autósbolt 2, sportbolt, gázpalackcseretelep, palackozott italárusítás 4, háztartási vegyiáru 5, rövid-, kötött divatáru 3, zöldség - gyümölcs 4, cipő, bőrdíszmű, drogéria 2; ajándék - dohány 4, órás, fényképész 2, fodrász- és kozmetika 3, gelka- szerviz, üveges és képkeretező, játékterem.

Pécsvárad piac- és vásártartási joggal rendelkezik, az évi vásárok száma 8 db.

A nagyközségben jelenleg az egyéni vállalkozók száma 206 fő, társas vállalkozóké pedig 28.

VI.

Idegenforgalom, szabadidős lehetőségek

Pécsvárad az idegenforgalmi kiadványokban is jegyzett hely, történelmi, műemléki, néprajzi értékeire tekintettel, továbbá jellegzetes földrajzi, táji gazdagságából fakadóan is.

1. Üdülés, idegenforgalom, turisztika

A Mecsek hegység, illetve a déli peremén lévő Zengő csúcs a mélyre süllyedt variszkuszi hegységrendszer felszinen maradt darabja.

Az egyes földtörténeti változások nyomai / felszíni gyűrődések, vulkáni tevékenység, felső jura kori mészkövek stb./ a környéken figyelemmel kísérhetők, a mésztufa képződés ma is jól megfigyelhető. Ragyogó példája ennek az óbányai völgy "csepegő" ürege.

A rendkívül változatos domborzati, talaj és éghajlati viszonyok fajgazdag flórát és faunát eredményezett. Így alakult ki hazánk legnagyobb összefüggő, 300-400 éves egyedeket is tartalmazó 56 ha-os pécsváradi-zengővárkonyi szelidgesztenyés, néhány száz méterre az atlantikus klimát kedvelő bükköstől.

Sok védett növény csak itt, vagy nagyszámban csak itt található, mint például vadon termő szubmediterrán bánáti bazsarózsa.

Igen gazdag e terület állatvilága is, sok védett fajjal: törpesas, békászó sas, fekete gólya, stb.

Mindezen értékek védelme indokolta, hogy 1977-ben kialakítsák a Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzetet. E területet átszelő szilárd burkolatú erdészeti út a községből indul ki, így Pécsvárad a Kelet-Mecsek kapuja. 2.

A kedvező természeti adottságok és klimatikus viszonyok alapján több tanulmányban különböző fejlesztési elképzelések fogalmazódtak meg Pécsváradkal kapcsolatban. A VÁTI 1966-évi üdülőtérületi regionális tervtanulmányában nemzeti parkterület központjaként javasolja fejleszteni Pécsváradot, a Belkereskedelmi Kutató Intézet 1970-évi fejlesztési koncepciójában pedig a gyógyüdültetés itteni meghonosítását szorgalmazza.

E számottevő látnivalók hazai és külföldi látogatók tömegeit vonzza a bakancsos turistáktól kezdve a vadászatot kedvelőkig.

Az erdészet és vadásztársaság rendszeresen vadásztat külföldieket is, e célra a területen négy jól felszerelt, konyhával ellátott komfortos vadászház áll rendelkezésre.

Több gyalogtúra kiinduló vagy érkező helye Pécsvárad, így az Óbányára, a Réka-völgybe, vagy a Mára-várára, illetve Kisújbányára vezető bejegyzett és számjeles turistautak említendők.

A horgásztavak mellett a Dombay-János nevét viselő pihenő- és csónakázó tó igencsak látogatott, kora tavasztól késő őszig.

A nagyközség idegenforgalmát növeli az üdülőtérületen felépült 108 hétvégi ház /üdülőépület/ lakóinak és vendégeinek állandó jelenléte. Elsősorban pécsiek építkeztek itt.

Az üdülőkörzet villannyal, vízzel, aszfaltos úttal továbbá megfelelő vendéglátó egységgel van ellátva.

Ugyanitt ifjúsági tábor /kőépületben konyhával és hálósobákkal /valamint sátorhelyes, országosan jegyzett vándortábor működik nyaranta. Az idelátogatókat főként a pécsváradi vár vonzza úgy is mint látványosság, és úgy is mint szálláshelyi lehetőség.

A felújított és helyreállított várban üzemel ugyanis az István Király Szálló, 27 szobával, 3 lakosztállyal, összesen 70 ágygyal.

A várszállón kívül további szállást biztosít a Gesztenvés panzió / 6 szobás /, amely a tervek szerint bővülni fog, továbbá a nyári idényben szállásként is üzemelő kollégium és végül a fizető-vendéglátás 14 magánháznál, valamint a Dombay-tónál a Koch-apartman.

2./ Egyéb programok, látnivalók

A vár dísztermeiben rendszeresek a megyei, országos és nemzetközi tanácskozások, konferenciák. Az utóbbi három évben itt volt a Fiatal Neurológusok VII. Országos konferenciája, a Nemzetközi Ifjúsági Közgazdász Találkozó, a magyar-jugoszláv kereskedők konferenciája, községünk is színhelye volt a III. Nemzetközi Gyógypedagógusok Konferenciájának és itt, a vár palotatermében alakult meg 1988 november 19-én az MDF Pécs-Baranyai szervezete.

Igen látogatottak a várban elhelyezett, illetve kialakított különböző állandó kiállítások, továbbá az altemplomi és várudvari kultúrális rendezvények / részletesebben a VIII. fejezetben. /

A Pécsváradra látogatók a Vármúzeum, a már említett Platthy-képtár, Nemes-Nágel - emlékszoba látnivalói mellett a községgel szinte egybeépült Zengővárkonyt is beilleszthetik programjukba: ahol a Fülep Lajos-emlékszoba, valamint a népi mesteriséget bemutató tájházban üzemelő szövőde és az ugyanott berendezett kiállítás megtekintése nyújt élményt.

Pécsvárad gazdag műemlékekben is / jegyzék mellékelve /, továbbá helyi védelem alatt áll 59 épület, városképileg országosan védett további 29 épület.

Említést érdemelnek a területen található régészeti lelőhelyek is / jegyzékük mellékelve /

Végül megemlítendő a község egyre szélesedő és többirányú külföldi kapcsolata is. Német, osztrák, cseh és szlovák, jugoszláv és horvát kapcsolattal rendelkezik a község több év óta, a két iskola, a sportkör, az amatőr művészeti csoportok, valamint a német klub és nem utolsósorban az önkormányzat részén.

1992. október 17-én irták alá az érdekelt felek Pécsvárad-Külsheim partnerkapcsolat okmányát.

3./ Sportolási lehetőségek

A sportot kedvelők a felvonóval és vendégházzal / szálláslehetőséggel is / ellátott szászvölgyi sípályát, a tanfolyamszerű oktatást is nyújtó tenispályát és lovasiskolát is felkereshetik ;

Pécsváradon egyébként füves és salakos labdarúgópálya, fürdővel ellátott sportöltöző, 3 kézilabdapálya, lőtér van. Várhatóan ez évben megépül a tornacsárnok is.

A versenysportban /labdarúgás, sakk, kézilabda, atlétika/ mintegy 250 fő, a tömegsportban rendszeresen / öregfiúk csapata, asszonytorna, tenisz, stb. / 120 fő vesz részt.

A község rendelkezik egy felújításra váró fürdőmedencével, mellette fűt kútból 28 C^o-os vízzel. Ugyanitt a rendezési terv szerint kemping vár kialakításra.

VII.

Közműellátottság

A község műszaki infrastruktúrális ellátottsága kedvező. Az úthálózat belterületi hossza 16 km., ebből 922 méter, összesen 5.8 %-a nincs szilárd burkolattal ellátva, az arány 94.2 %. A járdák hossza 17 km. kiépítettsége 98 %-os.

Az ivóvízhálózat hossza 26 km, a közkutak száma 15. A vízhálózat kiépítettsége 100 %-os, ivóvízzel és legalább egy kerti csappal ellátott valamennyi lakás. Az éves vízfogyasztás 276.000 m³. napi átlagfogyasztás 760 m³.

A község vízellátását részben helyi vízbázisból, részben a Duna-vízből /regionális vízművel való összekapcsolással/ biztosítja.

A csapadékcsatorna és kiépített vízelvezető hossza 4.6 km.
A szenny csatorna hossza 12.2 km, kiépítettsége 56 %-os.
A víz hálózat és szenny csatorna hálózat aránya 46.8 %-os

A szenny csatornára kötött lakások száma 529, 37.9 %.

A tisztított szennyvíz aránya az összes elvezetett szennyvízből 100 %-os. a Tisztítótelepen kívül külön folyékony szennylerakó is van.

A gáz hálózat hossza 17.2 km, kiépítettsége ugyancsak 100 %-os, a bekötött lakások száma 862.
További lakások bekötése várható, miután a hálózat csak 1992 évben épült ki teljesen.

A villany hálózat kiépítettsége ugyancsak 100 %-os, a közvilágítási lámpák száma 425 db., ebből korszerű 250 db. Villannyal ellátott lakások száma 1376, 100 %.

A fenti közművesítettség alapján fürdőszobával és vízöblítéses wc-vel ellátott lakások száma 1107.
A lakásállomány 45.6 %-a összkomfortos, 26.9 %-a komfortos, és 6.8 %-a félkomfortos.

Egyébként a lakások 36 %-a az utolsó 20 évben épült, azaz évi átlagban 24-25 lakás épült. Az egy lakásra jutó népesség 2.93 fő, míg a hasonló népességű városokban ez az arány 3.5 fő lakásonként.

A kábeltévé-hálózat kiépítettsége ugyancsak 100 %-os, a hálózatba bekötött lakások száma 806.

Nemzetközi távhívó hálózat kiépítése folyamatban van, a szerződés szerint ez évben a munkák befejeződnek, akkor a telefonnal ellátott lakások száma 1.000 db. lesz. Jelenleg 400 lakásban van telefon. A köztéri telefonfülkék száma 6.

Gondozott /kezelt/ park /zöld terület / 15 ha. A játszóterek száma 3.

A szemétszállításba bekapcsolt terület 100 %-os. 1 nyilvános wc. működik.

A temetők száma 3 /katolikus, református, izraelita felekezeté/. A központi ravatalozó hűtővel ellátott ; továbbá 60 kolumbáriumi hely van a temetőben kialakítva. A temetkezési szolgáltatást Kft. látja el.

VIII.

A község kulturális élete

A település legszélesebb értelemben vett kulturális, szellemi életét harminc éve szervezi és fogja össze a Fülep Lajos Művelődési Központ.

Az intézmény kezdetben a pécsváradi, majd a pécsi járás kulturális központjaként működött, így a mai kisugárzó hatása, szerepe Mohács és Pécs városkörnyékére is kiterjed.

Munkájuk a község mindig is rendkívül gazdag kulturális életén, hagyományain alapul, kellőképpen reagálva és követve a szakmai munkában a társadalmi változásokat, az abból fakadó igényeket.

Az amatőr művészeti együttesek sorában a 100 éves múltra visszatekintő tűzoltóegyesület fúvószenekara a megyében egyedülálló.

A Zeneiskola növendékei és az igényes szakmai irányítás eredményeként ma kiváló hangversenyzenekarként is fellépnek, számos meghívásnak tesznek eleget bel- és külföldön egyaránt. Eljutottak Bulgáriába, Ausztriába, Németországba és a volt Jugoszláviába is.

Sikereikre alapozva alakult meg az elmúlt évben az Ifjúsági Fúvószenekar, valamint a Gyermekek Kamarazenekar.

Ugyancsak régi hagyományokat őriz / a dalárdák és a kórusmozgalom folytatásaként / az idén 15 éves fennállását ünneplő, aranyminősítéssel rendelkező Női Kamarakórus.

Rendszeresen fellép a helyi zenei rendezvényen, résztvesz a megyei és országos kórustalálkozókon, számtalan rádiófelvételük van, több külföldi meghívásnak tettek már eleget.

Ugyancsak a Zeneiskola hatásaként megalakult a Gyermekekórus is.

A Zengő néptáncgyűttes gyökere a "gyöngyösbokréta" mozgalomhoz nyúlik vissza, ápolva a helyi népdal- és néptánc hagyományokat. A csoport rendszeres szereplője az országos találkozónak, különböző fesztiváloknak és meghívottja egy-egy kiemelt megyei, nagyvárosi rendezvénynek is. Legutóbb óriási sikerrel mutatkoztak be a németországi Külshelm városában tartott "pécsváradi Leánvásár" rendezvényen.

Egy kicsit magunkénak vallhatjuk a zengővárkonyi Hagvománvörzö Népi Együttest is, miután csoportjukban több pécsváradi szerepel, továbbá a helyi művelődési ház patronálását élvezik, és jelentős rendezvényeket tartanak Pécsváradon.

Az eddig felsorolt amatőr csoportok országos és külföldi kapcsolataik révén rendszeresen üdvözölhetünk Pécsváradon neves hazai és külföldi együtteseket és közös hangversenyeikre, fellépéseikre a környékről és Pécsről igen sokan eljárnak.

Egy-egy rendezvényre szervezeten érkeznek Erzsébetről, Mecsek-nádasdról, Véméndről, Geresdlakról is.

Ezen együttesek kisugárzó hatása abban is mérhető, hogy tagjaik sorában nem kis számmal szerepelnek környékbeli, Pécsről is kijáró táncosok, énekesek, zenészek.

Különösen vonzóak az Általános Iskola német nemzetiségi tánc-
csoportjának, énekkarának műsorai.

A pécsváradi polgárok a mai napig büszkén emlegetik nagymúltú egyesületeiket, az 1888-ban megalakult Ipartestületet, az 1890-ben létrejött tűzoltó és Önsegélyező Egyesületet és a kereteik között működő Iparos Olvasókört, Színjátszócsoporthoz, az eseményszámba menő tűzoltóbálokat.

Ennek a közösségformáló múltnak a mai folytatói a helyi egyesületek, többek között az IPOSZ és a már említett Tűzoltó Egyesület, de közülük is kiemelkedik a 11 éve alakult Pécsváradi Várbaráti Kör, amelynek több mint 200 tagja van és tiszteletbeli tagja Mendele Ferenc OMF igazgatója, Györffy György történész-professzor, Tüskés Tibor író, Dr. Kodolányi János néprajzkutató, Kodolányi Júlia író, Andrásfalvy Bertalan néprajzkutató.

A Pécsváradi Várbaráti Kör azt tűzte ki feladatául, hogy megismerteti a község mai lakóival történelmünket, történeti emlékeinket, hagyományainkat és szokásainkat, az itt élt alkotók, híres emberek, művészek munkásságát.

Igy állítottak már emléktáblát Kodolányi János írónak, Dr. Entz Bélának a magyar kórbonctan megalapítójának, Hegedűs Imrének, 1848-as országgyűlési képviselőnek, Széchenyi Istvánnak, aki szintén járt Pécsváradon.

A kör szorgalmazta, illetve segítette olyan helyi kiadványok megjelenését, mint Gállos Ferenc: Pécsvárad-monográfiája, a régi metszetekről készült képeslapok, Óhler Anna: Pécsváradi németek című munkája.

Kiállítások során mutatták be régi fotókon lakhelyünket, az itt

élő református magyarság tárgyi, viseleti kultúráját, a 300 éve itt élő németiség viseletét, lakberendezési eszközeit, továbbá kiállítást rendeztek az itt élt Curilovic Ottokár papfestőnek, a fiatalon elhunyt, volt művelődési ház igazgató Kígyós Sándor szobrásznak.

Kirándulásokat szerveznek a Kelet-Mecsek természeti kincseinek megismertetésére, országjárás során a kör tagjai felkeresik hazánk legszebb tájegységeit, jártak a Kárpátalján, Szlovákiában, Burgenlandban, Bécsben, Pozsonyban.

Jelentős szerepük van műemlékeink védelmében. Megszervezték a II világháborús halottaink emléktáblájának felállítását. Az egyesületek sorában említendő még a korábbi években a művelődési házban működő Kismama-klub és Családi kör klub folytatásaként létrejött az immár öt éve működő Egészséges Életért Egyesület. Programjaik különböző előadások szervezése, ételbemutatók rendezése, találkozók szervezése népszerű könyvek szerzőivel, de tevékenységük eredménye a művelődési házban üzemelő Natura-reform bolt is.

A Pécsváradi Németek Baráti Köre Egyesület két éve alakult, összejöveteleiken a németiség múltjának, őseik kultúrájának, szokásainak, hagyományainak a megismertetése és felelevenítése, az anyanyelv ápolása a cél.

Az évenként tartott helyi kulturális rendezvények közül a térség református magyar hagyományait felelevenítő Pécsváradi Leányvásár a legkiemelkedőbb 1966 óta. Erre rendszeresen eljönnek az ország különböző vidékeiről a hagyományörző egyesületek, hogy szakmailag is megmérettessenek. Az országos népművészeti kirakodóvásár és a vásári komédiákat bemutató színjátszók műsora is tömegeket vonz, nem ritka a kétnapos rendezvényen a 10-15 ezer látogató.

Az őszi rendezvénysorozatot gyarapítja immár két év óta a Mediterrán Osz elnevezésű megyei idegenforgalmi programsorozathoz kapcsolódva a Gesztényesüret a Zengő alján című látványos táncos, zenés idegenforgalmi program is.

A hetvenes évek közepétől rendszeresek a nyári zenés programok, Hangversenvek a Pécsváradi Várban elnevezéssel, a helybeli és pécsi amatőr és hivatásos muzsikusközreműködésével.

Az egyre nagyobb érdeklődést látva, a hagyományteremtés szándékával szervezzük augusztus 20. táján a Szent István Napok a Pécsváradi Várban egyhetes rendezvénysorozatot, helyi és külföldi csoportok szerepeltetésével.

Hangversenyeknek ad otthont a római katolikus templom és a vár altemploma is. Az orgonahangverseny szervezője és közreműködője a pécsváradi származású Székely Miklós orgonaművész, aki a templomi orgona felújítására szervezett gyűjtést és tartott hangversenyeket Finnországban, Németországban és Izlandon is.

Legújabb helyszín az új városháza díszterme, ahol a jövőben a Zeneiskola kamaraesteket kíván rendezni.

Rendszeresen a különböző helyszíneken a pécsváradi, vagy innen elszármazott, ide kötődő művészek kiállításai /évi 10-12 alkalommal/, valamint az olyan kiscsoportos foglalkozások, tanfolyamok, amelyek látogatói a térségből adódnak /pl. nyelvtanfolyamok, szakmai tanfolyamok, Borászati Népfőiskola, Nyugdíjas Szabadegyetem, stb./ és végül a színházjáró buszok indítása a pécsi és kaposvári előadásokra.

A helyi alkotóközösségek /műhelyek/ rendszeresen bemutatnak helyi kiállításokon, de eljutnak alkotásaik külföldre is. Így például a gyermekrajz-műhely három éve rendszeresen küld anyagot a németországi Wupperthali Nemzetközi Gyermekrajz-Múzeumba, / legutóbb 58 ország résztvevői közül a 9 magyar díjból 6 Pécsváradra került/, a Tokiói Nemzetközi pályázaton ezüst és bronz érmet nyertek.

A kézimunkaszakkör anyagából kétévente nyílik kiállítás, ők is szerepeltek Kulsheimben és több országos pályázaton nyertek már díjat ;

A népi szövegetet felélesztő Töttös Sándor népi Iparművész rendszeres résztvevője az országos és külföldi kiállításoknak. Szabó László amatőr faszobrász alkotásait Kolozsváron és Heidelbergben is kiállították már.

A faragó szakkör tagjai részben önálló kiállításokon is szerepeltek már, továbbá tagjai az orfűi műhelynek is;

A megyében több helyen volt már kiállításuk amatőr festőinknek /Gönczy Zoltánné, Horváth János, Várkonyi Imre/, hasonlóan a húsvéti tojáshímzés, az írókázás fortélyait és motívumait a gyermekszakkör részére továbbadó Bódogné Szomorú Éva és társaihoz.

Asztalos Erzsébet üvegművész, akinek munkásságát nemzetközileg is elismerik, itt alakított ki üveghuta műhelyt; Pécsváradon vásárolt házat az elmúlt évben Valkó László pécsi festőművész. A Pécsváradról elszármazott és Nürnbergben élő Kardos Botond képzőművész a szülői házban kíván nemzetközi szellemi alkotóműhelyt létrehozni.

Ezen művészek bekapcsolódása Pécsvárad szellemi, kulturális életébe tovább erősítik a fentebb vázolt szellemi alkotó közösségek kisugárzó hatását.

Pécsvárad nagyközség rendszeresen bemutatkozási lehetőséget és egyben cserekapcsolatot biztosít a környéken élő alkotóknak is, így az országos híró óbányai fazekasmestereknek, valamint a hosszúhetényi képzőművészeknek volt itt a közelmúltban kiállítása.

IX.

Önkormányzati gazdálkodás

Pécsvárad sohasem tartozott a preferáltan támogatott települések közé. A község, a járási székhely megszűnése után "idegenként" került a pécsi járáshoz, majd a sásdi, illetve komlói járáshoz /városkörnyékhez/, így a járási-megyei elosztáskor hátrányban volt azokkal a nagyközségekkel szemben, amelyek régóta tartoznak adott járási vezetés alá.

Ennél fogva kétszeres hátrányt kellett kompenzálni /pótolni a járási szervek, intézmények megszűnésével előálló hiányt, valamint az anyagi támogatottság hiányát/, ami azt eredményezte, hogy a lakosság és a helyi gazdasági szervek szinte minden beruházásban anyagilag és tevőlegesen is részt vállaltak.

Ez gyakorlatban azt jelentette, hogy a különböző közművesítések /viz, villany, szennyecsatorna, stb./ kivétel nélkül társulások vagy építőközösségi formában épültek, az egyedi beruházásokhoz anyagilag hozzájárultak. Tanácsrendelet szabályozta ezen hozzájárulások módját /pl. a belső utak építésekor útszegély csak úgy készül, ha annak költségét az érintett utca lakói vállalják./

Ezen gyakorlat, illetve a lakosság megértő, aktív támogatása, és a gazdálkodói, vállalkozói részvétel a beruházásokban napjainkban is kimutatható. A gázépítés, a telefonhálózat, valamint a kábeltv-rendszer kiépítése is ezt példázza.

A lakossági hozzájárulás szervezeti, jogi kereteit az önkormányzat már működése első szakaszában rendezte, azaz valamennyi adó-nemet bevezettek, továbbá önkormányzati rendelettel szabályozta a közműépítési társulások / utcaközösségek / támogatási rendszerét.

Végül e körben kell megemlíteni, hogy mind Pécsvárad, mind a körjegyzőséghez tartozó községek jelentős beruházási pénzeszközökhöz jutottak a pályázatok révén is / egészségügyi centrum építése, Duna víz idehozatala, tanteremépítés, idősek klubja bentlakásos részlegének a megépítése, stb./

Az önkormányzati intézmények önálló, illetve részben önálló gazdálkodói jogkörrel rendelkeznek. A középfokú oktatási intézmény önállóan gazdálkodik, külön gazdasági csoport révén, míg a többi intézmény gazdálkodással kapcsolatos operatív feladatait a GAMESz jogutódja, a körjegyzőségi intézményi gondnokság látja el, nem csorbitva az intézményvezetők előirányzat felhasználási jogkörét.

Számszerűsítve a fentebb írtakat, az 1992 évi pénzügyi adatok az alábbiak:

Normatív és pályázati támogatás	106.0 millió
SzJA részesedés	18.7 "
Helyi bevétel /adó, lakossági hozzájárulás, átvett pénzek stb./	67.3 "
	<hr/>
	192.0 millió

A felhasználást illetően:

Intézmények dologi és bérkiadása	103.4 millió
Településüzemelés	29.5 "
Körjegyzőség költsége, igazgatás	6.5 "
Fejlesztés, felújítás, intézmények fűtéskorszerűsítése /gáz/	23.6 "
	<hr/>

1992. évi kiadások: 163.0 millió

A számok alapján kitűnik, hogy az összbevételből a saját bevétel 35 %, a kiadásból fejlesztésre és felújításra fordított rész pedig 14.5 %-ot tesz ki.

Ez az arány azonban a 29 milliós pénzmaradvánnyal kedvezőbb, ugyanis a pénzmaradványból 15 millió a pályázatok elnyeréséhez fedezetül szolgál, így lényegében fejlesztési célra fordítható és így az összbevétel 20.1 %-át teszi ki.

Az ezen felüli maradvány részben a volt közös tanácsú községeket illető rész /vagyonmegváltás/ esedékes összege, részben pedig egy új szeméttelep kialakítására szolgáló közös alapra törént befizetésekből ered, azaz lekötött összeg.

X.

Település megjelenése, fejlesztési célok

Pécsvárad mai arculata tükrözi az István király alapította apátság körül szerveződő települések kialakulásának, életmód változásának történetét.

A több településből fokozatosan összeépülő, a várossá fejlődés kezdeti szakaszát elérő középkori település szerkezetét Pécsvárad a mai napig megőrizte, mely történelmünk és településtörténetünk kimagasló értéke.

1867-től Pécsvárad, mint járási székhely egy jellegzetes magyar kisváros, mezőváros képét mutatja. A századforduló táján a polgárosodás kiszorította a népi életmód és tárgyformálás hagyományait, de a község településszerkezete az újkorban sem változott lényegében, csupán új elem a hegytői nagyút, a pécs-budai országút és az alsóvásártér XVIII. század végi, a XIX. század eleji beépítése, ahová később áthelyeződött a település közgazdasági és kereskedelmi központja. Itt a városiasodás külső jelei is feltűnnek már, míg a település többi része megtartotta falusias külsejét. Ezen kettős állapot kereteit az újkorban sem lépte át Pécsvárad.

Pécsvárad kialakulásában két ősi, elkülönült településnek volt meghatározó szerepe, nevezetesen a várhegyet két oldalról határolzó völgyek forrása körül elhelyezkedő Gyulakútja és a Csigerkútja településnek. A hegytői nagyút, a pécs-budai országút a középkor folyamán még beépítetlen maradt. Az innen felkapaszkodó út mentén telepedtek le az apátság szolganépei, településük neve: Váralja. Ide kapaszkodott a Csigerkútja felől a középkori "Vásárút" is, a mai Zengő - Petőfi u. nyomvonalán.

Kelet felől a mai Szent Gellért utca nyomvonalán érkezett fel a Gyulakútja körüli települést is felfűző útvonal, mely a mai Dózsa Gy. utcán át biztosította a kapcsolatot a hegytői nagyúttal. Az utak alsó találkozási pontján, a mai Szentháromság-tér - Régi Patika térségében helyezkedik el az alsó vásártér.

A település bővülése keleti irányba történt / keleti lakótelep/, így az 1960-as években megindult építkezés, terjeszkedés kevésbé rontotta a település történeti, műemléki, néprajzi, utcaképi, népi építészeti értékeit, bár sok épület /épületegyüttes/ az átépítések /modernizáció/ áldozatául esett.

A mai település fő motivumainak látképi feltárulkozását a nagyközség számtalan pontjáról élvezhetjük. A Pécs-Budai országútról feltárulkozó látvány-panoráma országos jelentőségű, Tihany, Pannonhalma, Veszprém panorámája mellé sorakozik.

A nagyközség térszerkezetének a legjellegzetesebb pontjai az alábbiak:

1./ Kossuth utca, a település újkori főutcája, a Pécs-Budai országút mentén alakult ki a XVIII. század második felében. A XIX. században lezajló mezővárosi fejlődés eredményeként nyerte el ma is látható kisvárosi, zömében földszintes zárt sorú beépítését. Végérvényesen idehelyeződött közigazgatási és kereskedelmi központja a vár mellől. Az utcakép esztétikai értéke az utcavonal ívelésével a közel azonos méretű, de egyéniséget hordozó épületek ritmusában és tetőgerincek ívelése fölött uralkodó apátság és plébániatemplom fel-feltűnő motivumban rejlik.

2./ Vár utca, a középkori jobbágytelepülés utcája. A templom uralkodó jellegét a terepadottság és az utcába telepített fasor is hangsúlyozza.

3./ Kossuth tér, a középkori felsőváros piactere, beépítettségét tekintve megőrződött. A térhez kapcsolódó épületek / Vár, templom, Mindszentek kápolna, plébániaház/, műemléki környezetként is fontos értéket jelentenek. Nyugatról jó rálátásban élvezhető, szinte a budai vagy veszprémi várnegyed jut az ember eszébe.

4./ Magyar tér és környéke, az ősi halmazfalú központja, a hozzá tartozó közökkel, zugokkal, érdekes festői együttest alkot.

5./ Dózsa György utca a volt német utca a középkori "Olaszok utcája" helyén épült ki a XVIII. században. A német telepések szalagos rendben építkeztek, fésűs, keresztcsűrös beépítési módot követve, amely ma is látható.

6./ Szent Gellért utca, a középkori "németek utcája" /vicus teuthonicus/ nyomvonalát követő utca, melyet a XVIII. században ismét német telepések népesítettek be.

7./ Mosókútkörnyék, halmazos településforma maradvány, hangulatos közökkel, zugokkal, a mosókút körüli teresedéssel.

A helytörténeti fejlődés során így kialakult települési szerkezeten az 1986 évben jóváhagyott összevont rendezési terv, valamint a községközpont beépítési terve alapvető változtatásokat nem tartalmaz. A további lakó és intézményi területeket mindezek érintése nélkül jelöli ki.

Szerencsés módon a lakóterülettől egyértelműen elkülönül az évek során kialakult ipari övezet.

A rendezési terv felülvizsgálatára, korszerűsítésére most adott megbízás is ezen karakter megőrzését szolgálja, akár csak a helyi építési előírások, különösen annak azon része, amely alapján a műemlékek, műemléki és városképi környezet védelme mellett - ha gondokkal terhelten is - már megindult az egyes épületek eredeti homlokzatainak, értékeinek a helyreállítása.

Ezt, valamint a település rendezettségét, tisztántartását, rendszeres gondozását szolgálja az elmúlt évben létrehozott és önkormányzati rendelettel szabályozott közterületfelügyeleti szolgálat is.

E rendezési tervben, valamint a községközpontra külön elkészített beépítési tervben foglaltakon felül a főbb településfejlesztési célkitűzések az alábbiak:

- vállalkozások elősegítése, megfelelően közművesített iparterületi részek kialakításával ;
- két bevezető útszakasz /Erzsébeti út és Pécsi út, mindkettő a Közúti Igazgatóság kezelésében van / korszerűsítése, a még ki nem épített utak megépítése ;
- szennyvíztelep bővítése, további szennyvízhálózat építése ;
- a település arculatának, hangulatának, köztéri berendezésének kedvezőbbé tétele ;
- a már vázolt idegenforgalmi lehetőségek kiaknázása, a strandfürdő, kemping kialakítása, illetve üzembehelyezés, sportcsarnok megépítése ;
- a jelenlegi METALMAS Kft /volt Mezőgép/ helyén üzletközpont és kultúrközpont / kispályák, tanuszoda, stb./ kialakítása, kizárólag magántőke bevonásával ;
- kulturális rendezvények, kiállítások szélesítése, helytörténeti kiállítási terem kialakítása, Székely Miklós orgonaművész kezdeményezésének felkarolása / nyári nemzetközi zenei tábor indítása /;
- középfokú oktatás tárgyi feltételeinek további javítása, a tervezett III. ütem / kollégium, konyha, stb./ megépítése ;
- szociális gondozás bővítése, a jelenlegi bentlakásos otthon szociális otthonná történő fejlesztése ;

- földhivatali ügyfélszolgálat megszervezése, rendőrségi szolgálat szélesítése ;

A fentebb vázolt célkitűzések megvalósításával tovább erősödik Pécsvárad térségi szerepe, amely egyben a vonzáskörzetbe tartozó települések helyzetét is számottevően javítaná, csökkenne Pécs zsúfoltsága, túlterheltsége és elérhetőbbé válna ezen községek számára a középfokú szolgáltatás és ellátás több formája.

XI.

A térségi szerep összegezése

Pécsvárad nagyközség az aprófalvas Baranyában, gazdasági fejlettsége, intézményi ellátottsága, központi fekvése révén természetes módon érezteti hatását a vonzáskörzetre kiterjedően is.

Mi sem jellemzi ezt jobban, mint, hogy a helyben foglalkoztatottak több mint 41 %-a a vonzáskörzetből bejáró dolgozó.

Ez a szám különösen annak tükrében jelentős, hogy nyilvánvalóan a munkaerőlétszám leépítésekor elsősorban a nem helyben lakók / tehát a vonzáskörzetből bejárók / maradtak munka nélkül.

Mindez azt igazolja, hogy ezen községek Pécsváradhoz való kötődése a pécsváradai járás megszüntetése óta eltelt több mint negyedszázad során sem szűnt meg annak ellenére, hogy az érintett települések más központhoz / Mohács, Pécs / történő irányítása minden területen igen erős volt / egészségügy, oktatás, szolgáltatás terén /

Felméréseink és az érintett települések megkérdezése alapján ismert a vonzáskörzetbe tartozó községek igénye. A mohácsi városkörnyékhez tartozó, de Pécsváradhoz közel eső községek elsősorban a hétfévi orvosi ügyelet közelebb kerülését várják, hasonlóan a pécsi városkörnyékhez tartozó szomszédos településekkel.

A Pécsváradtól keletre és délkeletre lévő települések, mely községek lakóinak a Pécsre való beutazása Pécsváradon keresztül történik, ezen beutazások csökkenését várják és a különböző kereskedelmi, szolgáltatói igényeik Pécsváradon történő kedvezőbb kielégítését remélik.

Ismét mások az idegenforgalmi központ és a kulturális szolgáltatási szerepkör erősítését kérik, illetve várják el.

A legösszefogottabban Máriakéménd polgármestere fogalmazta meg a leendő várossal szembeni elvárását, az alábbiak szerint:

"Üdvözlöm a szándékot, hiszen hosszú ideig községünk úgy-mond Pécsváradhoz tartozott. Ha a visszarendeződés nem is képzelhető el teljes mértékben, de ha községüket várossá nyilvánítják, óhatatlanul több területen is az új város felé orientálódnánk. Nagy szerepe lenne városuknak olyan tekintetben, hogy egy minden igényt kielégítő kereskedelmi, ellátó, szolgáltató hálózattal rendelkezzen, amelyet mi is igénybe vennénk. Biztosítani kell a vonzaskörzetben általános iskolát végzett tanulók továbbtanulását gimnáziumban, szakiskolában, szakmunkásképző iskolában, zeneiskolában.

El tudnám képzelni, hogy a zeneiskolának több kihelyezett, a helyi igényeknek megfelelő idő- illetve órabeosztású tagozata lenne.

Elvárás, hogy Pécsvárad, mint a környék idegenforgalmi központja működjön, koordinálva és segítve egyes helyi idegenforgalmi elképzeléseket."

Mindezek alapján Pécsvárad mai vonzaskörzeti területét az alábbi hármas tagozódás jellemzi:

- a körjegyzőséghez tartozó 6 község a legszorosabb kapcsolódást jelenti, lakosságuk összesen 6.300 fő ,
- a napi kapcsolattal / pl. közös hétfélig ügyelettel, beiskolázási körzettel, stb. / kötődik egy szűkebb vonzaskörzet, összesen 11 községgel, 12.000 fős lakosságával.
- a munkahely, szolgáltatás, kereskedelmi ellátás révén a szélesebb vonzaskörzetbe tartozik összesen 26 település, 25.000 fős lakossággal.

Ezt a vonzaskörzetet kívánja Pécsvárad, mint város ellátni, igényeiket a jelenleginél szélesebb mértékben kielégíteni.

Pécsvárad központi fekvése és kialakult közlekedési kapcsolatai mindezt nagyban elősegítik.

A Pécs-Bátaszéki vasútvonalon a napi járatok száma 7, a kizárólag Pécsvárad-Pécs között közlekedő ún. elővárosi vonatpárok száma pedig további 3.

Szekszárd/Bonyhád/-Pécs viszonylatban a 6-os úton közlekedő buszjáratok száma napi 21, csak Pécsvárad-Pécs vonatkozásában további 8 járat van.

Közvetlen Budapestre napi két járatpár /busz/ közlekedik.

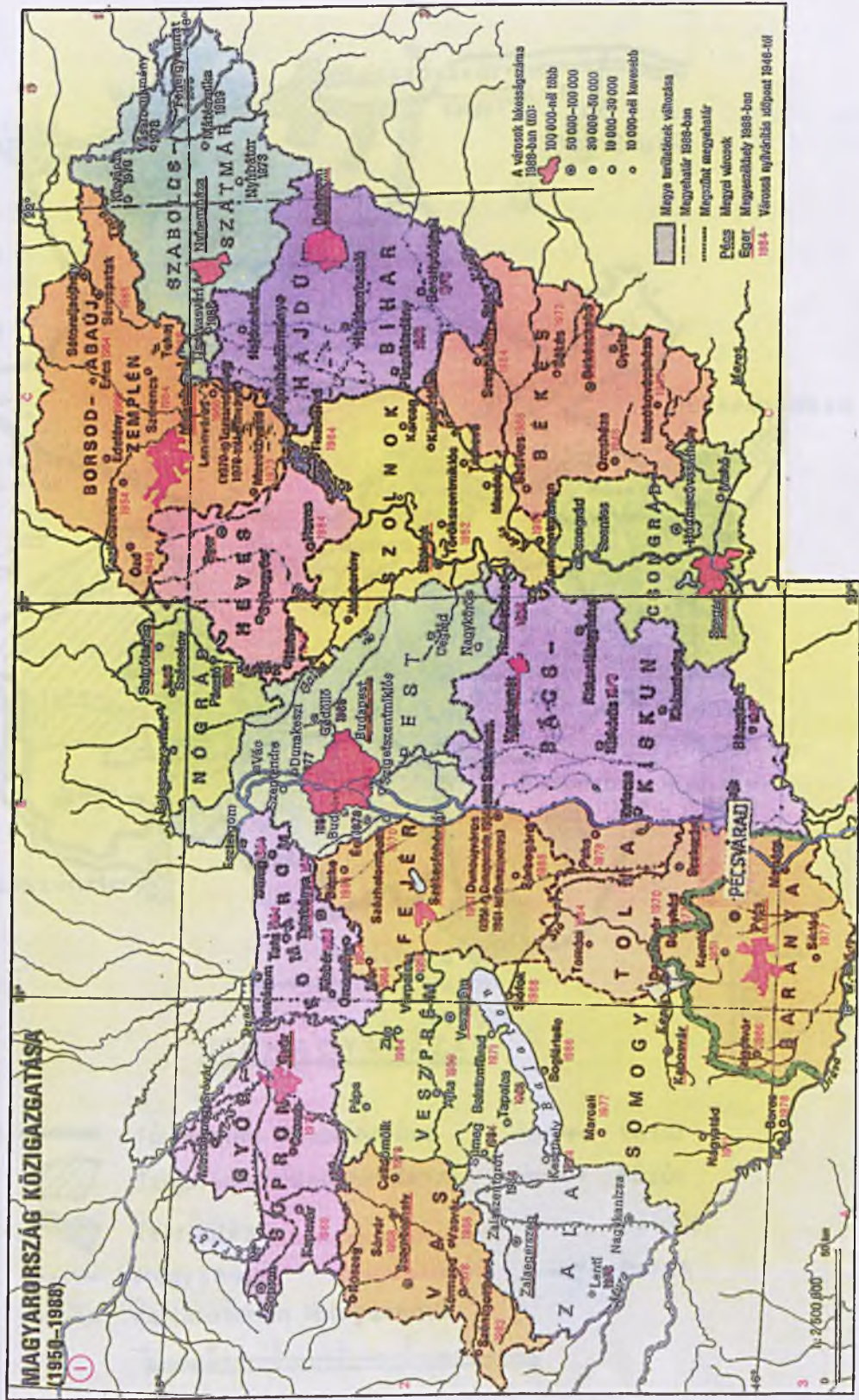
A vonzaskörzetet érintően az alábbi buszközlekedési lehetőségek vannak:

Pécsvárad - Berkesd vonalon 13,
Pécsvárad - Szederkény vonalon 9,
Pécsvárad - Hosszúhetény, Komló irányába 1,
Pécsvárad - Geresdlak vonatkozásában 7, és
Pécsvárad - Erdősmecke vonalon 11 járat naponta.

Úgy véljük, hogy a lakosság életkörülményeit alapvetően befolyásoló egyes tényezők mutatói az átlagost jóval meghaladják, ezért az eddig elért településfejlesztési eredményekre, a nagyközség alap- és középfokú ellátottságának mennyiségi és minőségi mutatóira, a térség határain túlra is kiterjedő ellátási, idegenforgalmi kultúrális funkciókra, az infrastruktúra-ellátottságra és nem utolsósorban a történeti múltira is hivatkozva és alapozva, Pécsvárad nagyközség képviselőtestülete sikerrel pályázhatja meg Pécsvárad nagyközség városi rangjának helyreállítását.

Pécsvárad, 1993. február 15.

Kakas Sándor
polgármester

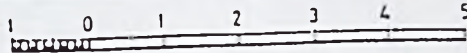
A KELET-MECSEK TÁJVÉDELMI KÖRZET VÁZRAJZA

A 8/1977 OTvH. SZ. HATÁROZAT 1. SZ. MELLÉKLETE

JELMAGYARÁZAT

	Tájvédelmi körzet határa		Vasút
	Szigorúan védett területek		Közút
	Település		Földút
	Megyehatár		Patak
	Korlátozottan látogatható		

Pécsvárad műemlékei és műemlék jellegű épületei

- ⊖ Vár, egykori bencés apátság és templom, jelenleg szálloda és múzeum, román és gót stílus XI. század. Átépitve.
- ⊖ Mindszent Kápolna XII. században építették, első írásos említése 1157-ből. a XIV. században a templomot déli irányban kiszélesítették, gótikus stílus, majd barokk.
- ⊖ Rk.plébánia 1763-ban és 1918-ban átalakították, barokk.
- ⊖ Szentháromság szobor - késő barokk 1806-ban készült provinciális munka.
- ⊖ Római kat. templom 1757-1767 között építették, barokk. A szószék XVIII. századi, rokokó stílusú oltárok, barokk padok.
- ⊖ Kossuth u 2-6 volt katonai kórház és lovassági laktanya, 1793 körül építették, barokk.
- ⊖ Kossuth u. 22. volt gyógyszertár 1839-1842 klasszicista
- ⊖ Városháza, 1857-ben építtette Gianone Ágoston neogótikus stílusban.
- ⊖ Iskola u 2. 1779-ben építették 1823-ban átalakították, barokk.
- ⊖ Református templom 1783-ban építették - barokk.
- ⊖ Kossuth u.41. volt régi városháza, városi kocsmá és kávéház. 1830 körül építették - később iskola lett - klasszicista.
- Kossuth u 45. lakóház.
- Kossuth u 55. lakás, eklektikus.
- Kossuth u 57. lakóház, népi.
- Magyar tér 9. népi lakóház
- Mecsekkörnyék 24. lakás
- Petőfi u 24. szőlőhegyi lakóépület.
- ⊖ Pécsi u.2. Volt Arany Ló vendéglő 1800 körül építették rokokó stukkómennyezettel - könyvtár és lakás.
- ⊖ Pécsi u.6. Molnár-féle présház 1800 körül építették. Erdei Termékért. Vállalat.
- Szent Gellért u 11. német telepes ház.
- Táncsics u 26. lakóház
- Vár u.18. lakóház.
- Zengő u. 2/a. lakóház

Régészeti lelőhelyek:

1. Aranyhegy: az újkőkorszaktól a vaskorszak elejéig lakott terület
 2. Gesztenyés: őskori település és temető
 3. Kossuth u.: jelentős urnasíros temető
 4. Szilvásrét: római kori temető
 5. Siptér: római kori temető
 6. Törökdomb: római kori őrtorony/?/ népvándorlási földvár
 7. Góztéglagyár: avarkori temető
 8. Fullér-malom: avarkori temető
 9. Királygát: őskori, római kori és középkori településnyomok
 10. Kossuth tér: Vár u. könyéke: középkori apátság "Felsőváros" és "Váralja" középkori települések
 11. Kálvin utca: kora Árpádkori falu
 12. Rózsa Ferenc u: Mecsekkörnyék: középkori település
 13. Dózsa Gy.u.: középkori település "Olaszok utcája" és vásárhely
 14. Gesztenyés dűlő: elpusztult középkori falu
 15. Zengővár
- Összeállította: Kárpáti Gábor régész
Pécs, Janus Pannónius Múzeum

FORRÁSANYAG:

- 1./ Gállos Orsolya dolgozata alapján készült a történeti rész
- 2./ Scholcz Péter dolgozata felhasználásával készült a táji, földrajzi, geológiai jelleg kialakulásának bemutatása
- 3./ A Pollack Mihály Műszaki Főiskola 1982 évi tanulmánya alapján készült a településszerkezet kialakulását bemutató rész / Dr.Bálint János főisk. tanár, Mersits Ildikó és Szilágyi Domokos főisk. adjunktusok/

SZELLEMI ÉLET

A szép táj és a történelmi környezet mindig vonzotta Pécsváradra az alkotó szellemű embereket. A profi és amatőr művészeket épp úgy mint a különböző tudományok művelőit. Az alkotáshoz szükséges nyugalmat, a város kínálta kulturális és egyéb szolgáltatások közelségét épp úgy megtalálták itt az alkotók, akár a szükséges emberi kapcsolatokat.

Pécsvárad szellemi életének a középkor századaiban a monostor a központja, amelynek első apátja, a Rómából Szent Istvánnak a koronát elhozó Asztrik. A Gellért legenda szól Szent Gellért pécsvárad-i időzéséről, s arról, hogy a pécsvárad-i apát beszéli rá, maradjon hazánkban. A monostorban kódexeket másoltak, beteget gyógyítottak, oktattak és káptalani, azaz közjegyzői teendőket láttak el. A 15. században pécsvárad-i diák tanul a bécsi egyetemen.

A török idők után szekularizált nagybirtok és a mezőváros továbbra is központja a szellemi, értelmiségi életnek. 1848-ban közrendi származású Hegedűs Imrét, a mezőváros ügyvédjét választják Kossuth parlamentjébe.

E kisváros világáról Kodolányi János /1899-1969/ ad hű képet Süllyedő világ, Akik nem tudnak szeretni, Boldog békeidők című önéletrajzi regényeiben. Fekete május című noellájában. A szereplők hajdani pécsvárad-i polgárok, akik saját nevükön jelennek meg e művekben, írói képzelete Pécsváradról indítja útjára Julianus barátot. "Pécsváradról indultam el..." vallotta, mivel meghatározó volt számára az az idő, amit 1903-1909 között itt töltött kisgyermekként.

Dr. Entz Béla /1877-1959/ egyetem tanár, a magyar kőrbonctan iskolateremtő professzora, két ízben a Pécsi Egyetem rektora. Élete utolsó 10 évében Pécsváradra, kedvelt kiránduló- és pihenőhelyére vonult vissza. Dombay János régészeti leleteinek antropológiai vizsgálatával is foglalkozott. Tanítványok seregét nevelte, üldözötteket mentett, a Rotary Club dél-európai kormányzója volt.

Dombay János /1900-1961/ régészeti kutatásokat folytatott 1931-1938 között Pécsvárad, Zengővárkony határában. Leleteiből az első múzeumot létesítette 1936 nyarán a Várban. Megmentette az enyészettől az egykori uradalmi levéltárat. 1938-ban őt választják az akkor létrejött Baranya Vármegyei Múzeum élére. Ennek igazgatója haláláig. Különösen avarkori, népvándorláskori leletei jelentősek.

Agárdi Ede /1891-1973/ pécsvárad-i születésű ornitológus, zoológus, a Keleti-Mecsek madárvilágának és flórájának kutatója

két évtizeden keresztül. Hermann Ottó felfedezettje. A Magyar Ornitológusok Szövetségének egyik alelnöke. Tojás-gyűjteményét a Természettudományi Múzeumnak adományozta.

Nemes Nágel Lajos /1908 -/ könyvkiadó, a Párizsban és Genfben egyidejűleg működő Éditions Nágel alapító tulajdonosa. Régészet, filozófia, Útirajz témájú könyvei angol, német, olasz és spanyol nyelven jelentek meg. 1935-ben Budapesten a Gondolat című progresszív folyóirat egyik alapítója. Gyermekkorában élt Pécsváradon, ahol öccse, Endre született.

Nemes Endre /1909-1985/ Pécsváradon született, festőművész. Svédországban futott be komoly karriert. Göteborgban az ország második művészeti főiskoláját hozta létre. Pécssett önálló múzeuma létesült. Pécsváradon Nemes-Nágel - emlékszóba létesült 1989. június 29-én, a két testvér emlékére.

Dr. Gállos Ferenc /1914-1958/ pécsváradai születésű helytörténész, végzettsége szerint jogász. A helyi kutatások, múzeum, közművelődés szorgalmazója 1946-1958 között. Feldolgozta a szentistváni monostor okleveles anyagát. Megírta a középkori Pécsvárad történetét. Korai halála miatt művei csak halála után láttak napvilágot.

László Károly /1923-/ Bázelen élő neves műgyűjtő Pécsváradnak ajándékozta Bali-szigeti szobrgyűjteményét és 70 db. XX. századi modern grafikáját, melyek a Szent István Szállóban nyertek elhelyezést. Pécsváradon szeretne eltemetkezni, ahol két dédszülője is pihen.

Kígyós Sándor /1943-1984/ szobrászművész 1966-ban került Pécsváradra mint a Művelődési Ház igazgatója. 1967-ben kezdte farragni a követ és a fát, első kiállítása 1970-ben volt a Pécsi Műhelyben. 1982-ben a Magyar Nemzeti Galériában volt kiállítása. Amerigo Tot, aki felkereste Pécsváradon, tanítványának vallotta. 1979-ben épült fel műterme Erdélyi Zoltán tervei alapján. 1988-ban a Pécsvárad Várban nyílt múzeuma.

Több alkotó kötődik ma is Pécsváradhoz:

Platthy György /1908- / festőművész a Pécsi Tanárképző Főiskola rajztanszékének vezetőjeként vonult nyugdíjba, azt megelőzően Pécsváradon is volt általános iskolai tanár, itt élt, szülei itt nyugszanak és a művész is Pécsváradon kíván temetkezni.

Kötődése Pécsváraddal mindvégig megmaradt, a táj, a természet ide-ide vonzotta.

Állandó képművelése van Pécsváradon. 1993 március 15-én a Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztje polgári tagozat kitüntetését kapta meg.

Botond /1950-/ szobrászművész 1979 óta Németországban, Nürnbergben él. Pécsváradi házában nyaranta nemzetközi művésztaborokat szervez. Zengő és Hommage című installációival a természet- és a falurombolás ellen emelte fel a szavát.

Valkó László /1946-/ festőművész, nemzetkének egyik legkiemelkedőbb alkotója 1990-ben Pécsváradon vásárolt házat, ahol műtermét most alakítja ki.

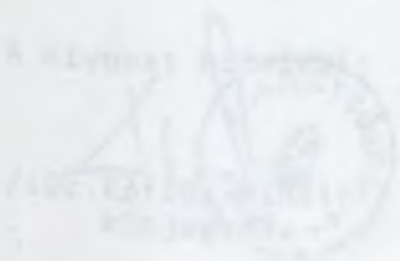
Csizmadia László grafikusművész Pécsváradon él, elsősorban alkalmazott grafikával foglalkozik. Pécsvárad címerét rekonstruálta 1992 májusában.

Szabó László autodidakta szobrász Pécsváradon él, elsősorban szakrális ihletettséggű szobrokat farag. Műveit Németországban, Svájcban, Angliában és Magyarországon több helyütt kiállították.

Hetényi Varga Károly /1932-/ egyháztörténész, 1992-ben telepedett le Pécsvárad történelmi negyedében. Papi sorsok a horogkereszt és vöröscsillag árnyékában című négykötetes monográfiáján dolgozik.

/Munkásságukat a Pécsváradi Várbaráti Kör helytörténeti gyűjteménye dokumentálja és a távolabb élőkkel - Pécsvárad vezetőivel együtt - ápolja a kapcsolatot./

Helyi tanács 1993. március 11.
Pécsvárad, Kossuth téren 10. sz. házszám

Pécsvárad Nagyközség Polgármesterétől

K I V O N A T

A Pécsváradai Képviselőtestület 1993. március hó 1 napján tartott ülésének jegyzőkönyvéből.

Tárgy: Várossá nyilvánítási pályázat jóváhagyása, benyújtásában döntéshozatal.

7/1993./III.1./ sz. határozat:

Pécsvárad nagyközség képviselőtestülete a településfejlesztési eredményekre, a nagyközség alap- és középfokú ellátottságának mennyiségi és minőségi mutatóira, a térség határain túlra is kiterjedő ellátási, idegenforgalmi, kulturális funkciókra, az infrastrukturális ellátottságra és nem utolsósorban a történeti múltira is hivatkozva kezdeményezi a nagyközség várossá válását és felhatalmazza a polgármestert, hogy a pályázati anyagot az Ötv. 59.§-a alapján a belügyminiszter útján terjessze a köztársasági elnök elé.

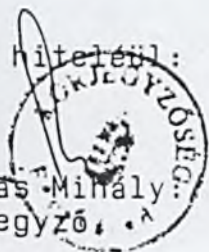
Határidő: 1993 március 31.
Felelős: Kakas Sándor polgármester

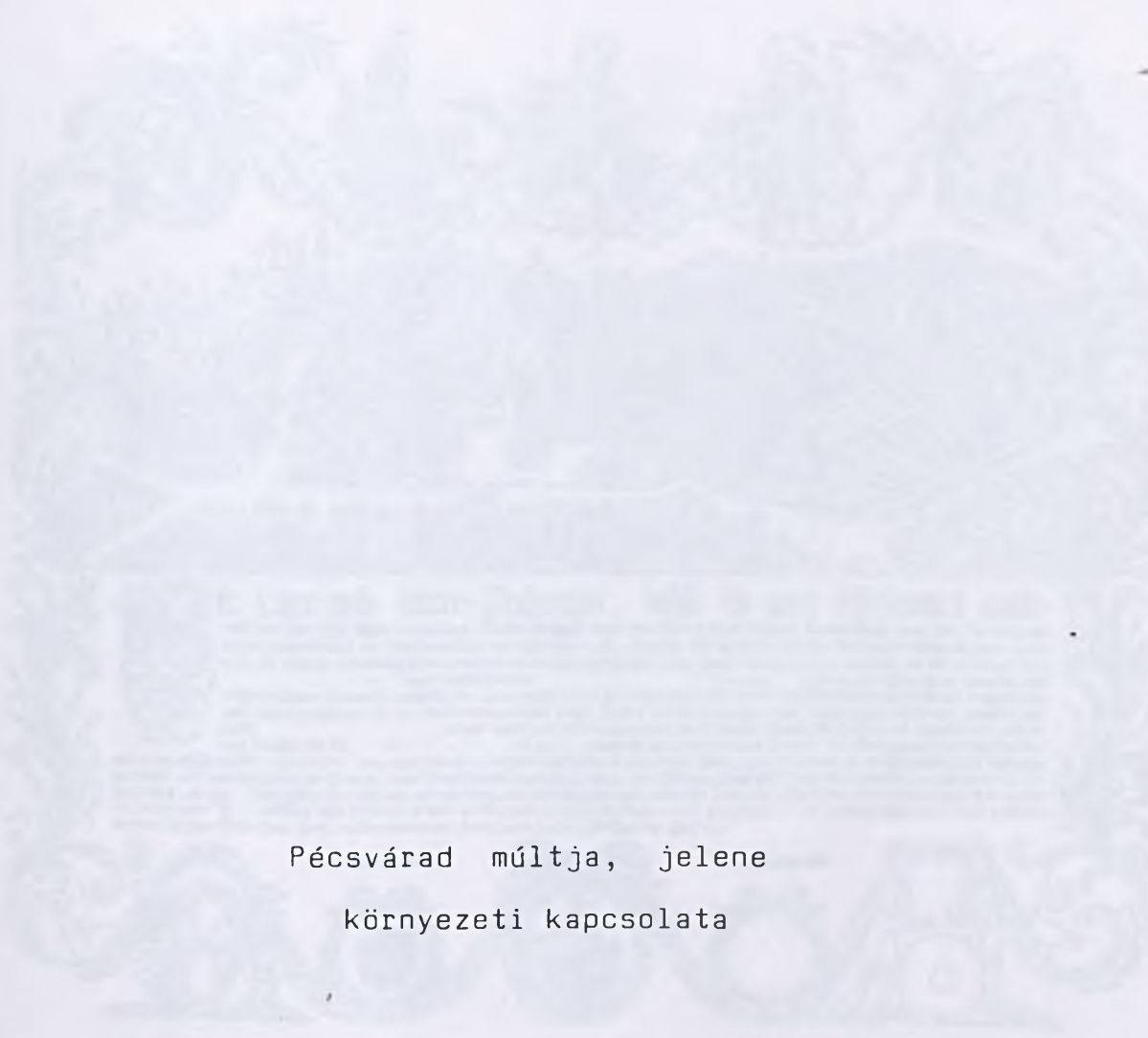
kmft.

Kakas Sándor sk.
polgármester

A kivonat hitelesül:

/:Dr. Kófiás Mihály:
körjegyző

Pécsvárad múltja, jelene
környezeti kapcsolata

Die Ober- und Unter-Weinmeister, nebst ein ganz Ehrsammes Hand-

wort, dem Fürst. Fürst. in den Kaiserl. kaiserlichen Einsetzung. Markt Pécs-Viad in Ruher. Hungarn, bey einer Haupt-Lade alle, thun kund, und
 besetzen hiemit öffentlich vor Jedermannlich in Kraft dieses Letz. Briefs, insbesondere aber vor Unserer Erbachten Ritters, des Ehrsammen Rühr. Hand-
 werks, bey demselben fürderwärtigen Unserer freundlichen Wohlwills. Guts obliegen, geben solam demselben Selben in vernehmen, wie das bey obbare Satz
 seines aller. Jahr der erstem Haupt-Lade des edel-
 steinen Ehrsammen Handwerks, verfertigt hat, auch öffentlich gebieten und rathen, damit selbe vorweg frey, wechsellieblichen Handwerks auch Wohlwollens
 habe nicht freygeben, und vor dem Rühr. Briefen nicht werden. Welche Wir ihm zu vernehmen frey, wechsellieblichen Handwerks, freywilligen abge-
 begeben, und nicht, als was nach demselben ob obelieblichen Jüngling sich zühlet, wohl anzuführen hat. Befind-
 wegen denselben alle den. bed 18. Jahres der dem ganzem Ehrsammen Handwerk, und offnem Haupt-Lade freygeben, und
 und als ein ständiger Rühr. Briefen rathen werden. Derselben wurde ihm diese Letz. Brief gebührend angesetzt. Sohan gelangt es alle und jede Wohlwollens Unserer Ehrsammen
 Handwerks Wir freywilligen Willen und Wohlwollens, frey willigen Willen wegen ihm alle Guts, und Anbiederung frey willigen Willen alle Orten vernehmen; im Jahr (wo er das
 letzten Jahre, und sich. lassen wollte) seinen Willen auf, und anzunehmen, auch alle Guts vernehmen, wome die selbigen alle 24 Stunden-Ordnung vernehmen demselben sind, und da-
 hin besetzen werden. Verfügung dieses Letz. Briefs, ist Unser Wohlwills. Guts, und freywilligen Willen. So geschähe. Markt Pécs-Viad in Ruher-
 Hungarn; bey einer offnem Haupt-Lade, nach der gnadenreichen Arbeit unserer Wohlwills. Guts Briefs im Jahr 18.

Pécsvárad látképe a Zengővel

A település képe Észak-Nyugatról

Szentháromság tér XIX.századi metszeten

Körjegyzőség a tér északi oldalán

Szentháromság tér

Szentháromság tér nyugati oldala

Szentháromság tér keleti oldala

Szentháromság tér déli oldala

Kossuth tér

Kossuth tér nyugati képe

Kossuth tér Dél-keleti oldala

Kossuth tér Észak-keleti oldala, épületek

TEREPTÉRE
MÉTERŰ
SZABADIDŐ
RUHÁK
FEHÉRNEMŰ
RÖVIDŰRŰ

Kossuth L.u., központi utcarészletek

Dózsa Gy.u., Kossuth L. u. csomópontja a
település központban

Munkácsy utcai sorházak

Oktatás, művelődés, kultúra

széchenyi

Gimnázium és Szakközépiskola

Szakközépiskola és Kollégium

1.sz Általános Iskola

A felső iskola

Alsó iskola

Fülep Lajos művelődési központ

Zeneiskola épülete

Művelődési Központ

Pécsváradi Női Kamarakórus

Könyvtár és épületének képe

Nemes-Nágel kiállítás

Platthy György festőművész kiállítása

Nemzetiségi óvoda

Szolgáltatás, kereskedelem
ipar

Egészségügyi Centrum

Orvosi rendelők

Üzletek a Kossuth L.u. Északi oldalán

Élelmiszer Áruház

"Schöller" Területi elosztó

Nagyker Raktár

Kresz - Fiedler Kft Fröccsöntő Üzeme

Kresz - Fiedler Kft Szitanyomó részlege

METALLMAS Kft Központja és Üzemcsarnoka

DÉDÁSZ Területi Központja

Pécsváradi Malom

Pécsváradi Sütőüzem

Idegenforgalom, szabadidő, turisztika

12 VÁZLATOK

Pécsváradi Vár Észak-Nyugatról

A várudvar

Palotaszárny bejárat

Palotaszárny Keleti Épületrésze

Freskórészlet az Altemplomban

Altemplom XIII.századi épületrészlete

Szent István király szobra

Hotel-szárny déli része

Fogadótér a Déli Hotelszárnyban

Kígyós Sándor szobrászművész kiállítása

Nyugati Palotaszárny Konferenciaterme

Keleti Palotaszárny Konferenciaterme

Nemzetiségi tájház

Fotó: Károlyi Katalin

Pécsváradi Szelidgesztenyés

Rockenbauer Pál emlékhely

Dombay tó Pécsváradon

